

ÚVOD

V roku 2009 sa na pôde Historického ústavu SAV uskutočnila konferencia, ktorá sa zaoberala vzťahom medzi revolúciou 1848/49 a historickou pamäťou, teda kolektívnou pamäťou takých sociálnych skupín ako je napr. národ. Jubileum revolučného dvojročia bolo vhodnou príležitosťou nielen pristaviť sa pri tejto téme našej minulosti, ktorá je v slovenskej historiografii (na rozdiel od historiografie maďarskej) v posledných rokoch obchádzaná, ale zároveň predstavovalo jedinečnú príležitosť nasadiť si na tieto dva roky – *meruósmly* a *merudeviaty* – nové okuliare a novou optikou skúmať a prezentovať výsledky bádania. Hoci u väčšiny autorov spočívalo ťažisko predovšetkým na výskume národnej pamäti, viacerí z nich sa zamerali aj na lokálnu pamäť.

Výskum v oblasti historickej pamäti, miest pamäti (*lieux de mémoire*), resp. kultúry či politiky spomínania ako špecifickej súčasti politickej kultúry v príslušnom sociálnom a národnom prostredí nie je na Slovensku absolútnou novinkou. Prebieha už niekoľko rokov a k novému poznaniu v tejto oblasti prispeli nielen historici, ale napr. aj etnológovia. Pre slovenskú, ale samozrejme aj širšiu stredoeurópsku historiografiu sú inšpirujúce výskumy a práce Pierra Noru, Aleidy a Jana Assmannovcov. Viacerí bádatelia dnes upozorňujú na skutočnosť, že historickú, teda kolektívnu pamäť, sme doteraz často chápali príliš staticky, hoci má premenlivý charakter. Zdôrazňujú teda procesúalnu stránku tohto fenoménu. Na rovine terminológie by sa dal uvedený posun v chápaní ilustrovať ako presun ťažiska od *pamäti* ku *spomínaniu*.

Kolektívna monografia, ktorá sa dostáva do rúk čitateľom, je výsledkom práce bádateľov z viacerých vedeckých disciplín, resp. pracovísk: na jej stránkach sú zastúpení nielen historici, ale aj pracovníčka múzea, sociológ a kultúrna antropologička.

Príťažlivosť tejto publikácie spočíva v tom, že spomínané fenomény skúma v spojitosti s konkrétnou historickou udalosťou a ukazuje, ako boli a dodnes často sú spoločné a rovnaké dejiny v rôznych sociálnych/národných prostrediach prežívané a precitované úplne odlišným spôsobom, prípadne ako sa tieto odlišné prežívania stávajú zdrojom rôznych konfliktov.

Paradoxne a tak trochu šalamúnsky povedané, táto knižka je a aj nie je o dvoch rokoch v dejinách Slovenska a strednej Európy: v podstate hovorí o tom, akú pamäťovú stopu zanechala revolúcia 1848/49 vo vedomí veľkých sociálnych kolektívov, akými procesmi, mechanizmami a nástrojmi bola udržiavaná, ako sa k tomuto fenoménu stavala nielen politika, ale aj kultúra (výtvarné a sochárske umenie, literatúra a pod.). Je teda nielen o spomínaní, ale aj zabúdaní, práve tak ako v kontexte komunálnej i celoštátnej politiky môžeme hovoriť nielen o využívaní, ale aj o zneužívaní minulosti. Veríme, že napriek odbornému charakteru si táto publikácia nájde cestu aj k mnohým laickým čitateľom, ktorí sa zaujímajú o históriu. Jej cieľom je